

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Pitkäaikaissäilytys – lainsäädännön näkökulma

Jorma Waldén
6.5.2013

Yleiskuva

- Säilytysvelvollisuus
  - laitoksen tehtävien ja toiminnan kautta
  - sisältää pitkäaikaissäilytyksen
  - kulttuuri- ja tiedepoliittiset linjaukset, saatavuus, säilyminen
- Hallinto, julkisuus, hallinnon ohjaus
  - hallintolaki
  - laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki)
  - henkilötietolaki
  - laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa
  - laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (tietohallintolaki)
- Aineiston käyttö
  - julkisuuslaki
  - henkilötietolaki
  - tekijänoikeuslaki

Säilyttäminen

- Arkistolaki (831/1994)
  - Arkistolaitoksen tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen **säilyminen** ja niiden käytettävyys, edistää tutkimusta sekä ohjata, kehittää ja tutkia arkistointia. (4 §)
  - **Pysyvään säilytykseen** määrätyt asiakirjat on laadittava ja tiedot tallennettava **pitkäaikaista säilytystä** kestäviä materiaaleja ja **säilyvyyden turvaavia** menetelmiä käyttäen siten kuin arkistolaitos erikseen määrää. (11 §)
  - Asiakirjoja on **säilytettävä** siten, että ne ovat turvassa tuhoutumiselta, vahingoittumiselta ja asiattomalta käytöltä.
  - **Pysyvästi säilytettäviä** asiakirjoja on säilytettävä sellaisissa arkistotiloissa kuin arkistolaitos erikseen määrää. (12 §)

Säilyttäminen...

- Museolaki (729/1992)
  - Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta **tallentamalla ja säilyttämällä** aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville...
- Laki Museovirastosta (282/2004)
  - 4) huolehtia kulttuuriperinnön tutkimisesta ja kulttuuriperintöä koskevan tiedon **tallentamisesta, säilyttämisestä** ja käytettäväksi saattamisesta. (2 §)
- Laki Valtion taidemuseosta (566/2000)
- Laki kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä (1433/2007)
  - Lain tarkoituksena on Suomessa yleisön saataville saatettujen kansallisen kulttuurin aineistojen **säilyttäminen** tuleville sukupolville ja saattaminen tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käyttöön. (1 §)

Kulttuuriaineistojen tallettaminen ja säilyttäminen

- Yliopistolaki (558/2009)
  - Kansalliskirjasto vastaa toimialallaan kansallisen kulttuuriperinnön **tallettamisesta**, ylläpidosta ja saatavuudesta. (70 §)
- Laki kansallisesta audiovisuaalisesta arkistosta (1434/2007)
  - Ottaa vastaan talletuksina ja hankkii kokoelmiinsa elokuvia ja televisio- ja radio-ohjelmia sekä niihin liittyvää esineistöä ja muuta aineistoa, tallentaa ja **arkistoi** televisio- ja radio-ohjelmia sekä entistää kokoelmissaan olevia aineistoja.
- Aineiston käyttö
  - Aineiston **säilyttämisestä** ja käyttämisestä vastaavien kirjastojen ja arkiston tulee huolehtia siitä, että lain nojalla luovutettua, kerättyä, tallennettua tai talletettua aineistoa ei käytetä lain vastaisesti. (22 §)
  - Jos luovutus- tai tallettamisvelvollinen tietää, että tietojen antamista luovutettavasta tai talletettavasta aineistosta on laissa tai muuten rajoitettu, siitä on ilmoitettava luovutuksen tai tallettamisen yhteydessä.
  - Aineistojen kappaleet, jotka sisältävät salassa pidettäviä tietoja, on säilytettävä Kansalliskirjastossa tai Kansallisessa audiovisuaalisessa arkistossa, kunnes salassapitoaika on kulunut umpeen. (22 §)

Kokoelma-aineistot

Tekijänoikeudella suojatut aineistot / tekijänoikeudesta vapaat aineistot

- Museot: museoesineet, taideteokset, valokuvat, kartat
  - **tekijänoikeudellinen teostaso**
  - **tekijöiden identifioiminen**
  - **yksityisyyden suoja, esim. valokuvat**
- Kirjastot
  - **kirjallisten teosten tekijät usein identifioitavissa, orpoteokset**
- Arkistot
  - **tekijänoikeus, asiakirjojen julkisuus, yksityisyyden suoja**
- Kansalliskirjasto, Kansallinen audiovisuaalinen arkisto: vapaakappaleet
  - **tekijänoikeus, asiakirjojen julkisuus, yksityisyyden suoja**

Tekijänoikeudella suojatun aineiston säilyttäminen ja käytön mahdollistaminen

- KDK: kukin organisaatio vastaa aineistojensa osalta tekijänoikeuksista
- Asetuksessa säädetyt arkistot, kirjastot ja museot saavat digitoida mm. aineistojen säilyttämistä ja säilyvyyden turvaamista varten
- Digitoituja aineistoja saadaan saattaa yleisön saataviin laitosten tiloissa
- Yleisön saataviin saattaminen internetin välityksellä / KDK:n asiakasliittymässä edellyttää oikeudenhaltijan lupaa
- Tekijänoikeuslaki mahdollistaa kollektiiviset järjestelyt sopimuslisenssisäännösten nojalla
- Toimivien puitteiden luominen sopimiseen (esim. malli- tai puitesopimukset)
- Sopimukset merkittävien kokoelma-aineistojen käyttämisestä
- Kokoelma-aineistojen hankintavaiheen sopimukset

Lähde: KDK kokonaisarkkitehtuuri

2.1.3 Tietoon kohdistuvat periaatteet

Periaate 7	Aineistojen käyttöä ja hyödyntämistä edistetään.
Selitys	Periaatteen toteuttaminen edellyttää ennen kaikkea aineistojen metatietojen semanttista yhteismitallisuutta. Tämä helpottaa aineistojen hakua, käyttöä sekä pitkäaikaissäilytystä. Pyrkimyksenä ovat aineistotyyppikohtaiset semanttisesti yhteismitalliset kuvailevat metatiedot ja yhteiset luettelointisäännöt.
Peruste	Digitaalisten aineistojen pitkäaikaissäilytys edellyttää yhdenmukaisia hallinnollisia metatietoja. Tiedonhaku asiakasliittymästä on tehokasta vain jos kuvailevan metatiedon semanttinen yhteismitallisuus on varmistettu. Kun teknisten kysymysten ohella myös tekijänoikeudelliset haasteet on ratkaistu, saadaan aikaan kokonaisuus, jossa käyttäjät voivat avoimesti ja vuorovaikutteisesti käyttää aineistoja käyttötarkoituksiinsa parhaiten sopivalla tavalla hallinnollisten seikkojen jäädessä taustalle.
Vaikutus	Metatietojen semanttinen yhteismitallisuus on valtiotason tietoarkkitehtuurin keskeinen tavoite. KDK:n ansiosta muistiorganisaatiot voivat olla tällä saralla edelläkävijöiden joukossa.

Käyttörajoitukset metatietoihin

- PAS-järjestelmä on aineistojen tekninen säilytysjärjestelmä.
- Aineiston käytön kontrolli ja omistus säilyy siinä organisaatiossa, jonka kokoelmassa säilytettävä aineisto on.
- Pitkäaikaissäilytys, pysyvä säilytys?
- Tunnistettuja ja tiedossa olevia käyttörajoituksia koskevan tiedon merkitseminen PAS-järjestelmään sijoitettavien aineistojen yhteyteen lisää varmuutta siitä, että käyttörajoituksia koskevat tiedot säilyvät ja että aineistoja ei käytetä käyttörajoitusten vastaisesti.
- Käyttörajoitukset perustuvat lähinnä tekijänoikeuslakiin, julkisuuslakiin tai henkilötietolakiin.
- Käyttörajoitus voi johtua myös muista syistä, kuten aineiston hankintaym. sopimusten ehdoista ja niissä määritellyistä rajoituksista.